28/05/2019

“Η ταπείνωση είναι το σημαντικότερο γνώρισμα της ασκήσεως”

/ Γνώμες

Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας

Σύμφωνα με τον π. Μιχαήλ Καρδαμάκη, «η άσκηση δεν είναι κάποιος τρόπος απόκτησης αξιόμισθων έργων, αλλά προσωπικό – υπαρξιακό γεγονός – άθλημα. Είναι η ανακάλυψη της αυθεντικής ελευθερίας..... που προϋποθέτει αδιάπτωτο αγώνα κατά των αμαρτωλών παθών και ταυτόχρονη εργασία για τη φύλαξη των ευαγγελικών αρετών. Η άσκηση δεν νοείται στα όρια της ατομικής προσπάθειας για αυτοκυριαρχία και βελτίωση του ατομικού μας χαρακτήρα».

Πολλές φορές όμως η βελτίωση της ηθικής μας ζωής δεν είναι καρπός της πνευματικής μας αναγέννησης μέσα στη Χάρη του Θεού, αλλά υποχρέωση συνέπειας στην κοινωνική και θρησκευτική ηθική η οποία οδηγεί στην υπερηφάνεια.

Συνήθως τα ηθικά μας επιτεύγματα μάς κολακεύουν πολύ, πιστεύουμε ότι αυτός είναι ο πραγματικός εαυτός μας, όπως και οι Φαρισαίοι της εποχής του Ιησού. Παγιδευόμαστε στο είδωλό μας και δεν τολμάμε την αναμέτρηση με την ουσιαστική διαφθορά μας που κρύβεται μέσα στην κενοδοξία και την υπερηφάνεια.

Όμως πρέπει να έχουμε υπόψη το λόγο του αγίου Ιωάννη της Κλίμακος που λέγει ότι όπως είναι «ξένο το σκοτάδι από το φως, ομοίως ξένος είναι ο υπερήφανος από κάθε αρετή».

Δυστυχώς, πολλές φορές αισθανόμαστε αυτάρκεις με μια υποτυπώδη πνευματική ζωή και λησμονούμε την τραγικότητα της αμαρτίας. Όσο οι άνθρωποι φροντίζουμε να παρουσιαζόμαστε κοινωνικά ηθικοί και άμεμπτοι, ξεγελούμε τον εαυτό μας και τους γύρω μας με την ψευδαίσθηση της επιφανειακής μας παρουσίας και λησμονούμε το βαθύτερο εαυτό μας. Και αυτό γίνεται διότι αγνοούμε το γεγονός ότι η αγιότητα δεν είναι απλώς το σύνολο των αρετών μας αλλά αναγνώριση της αδυναμίας μας να πράξουμε το καλό και επιζήτηση του ελέους του Θεού. «Βάση του πλούτου είναι το χρυσάφι ενώ της αρετής η ταπείνωση. Όπως λοιπόν εκείνος που δεν έχει χρυσάφι είναι φτωχός, και ας μη φαίνεται εξωτερικά, έτσι και χωρίς ταπείνωση, δεν μπορεί να είναι ενάρετος εκείνος που αγωνίζεται», αναφέρει ο Όσιος Ηλίας ο Έκδικος. Η ταπείνωση είναι το σημαντικότερο γνώρισμα της ασκήσεως καθώς όλος ο αγώνας του ανθρώπου είναι να οδηγηθεί στην απόκτηση της ταπεινοφροσύνης η οποία συνιστά και πνευματική ωρίμανση. Η ταπείνωση αποζητάει, εντελώς φυσικά, τη χαμηλότερη θέση σαν το νερό που αυθόρμητα κυλάει στο χαμηλότερο επίπεδο. Όλος ο αγώνας και η άσκηση γίνεται για να ταπεινωθεί ο άνθρωπος, για να θραύσει όλες τις παρά φύσιν καταστάσεις της ανθρώπινης φύσεως όπως η κενοδοξία, η ανθρωπαρέσκεια, η υποκρισία, η υπερηφάνεια, μας διδάσκει ο όσιος Φιλόθεος. Οι άγιοι Πατέρες διδάσκουν ότι μόνη η ταπείνωση μπορεί να σώσει τον άνθρωπο, και ότι μόνη η υπερηφάνεια είναι ικανή να κρημνίσει αυτόν στο σκότος του Άδου.

Η ασκητική μας παράδοση ταυτίζει την ταπείνωση με την τελειότητα: «τελειότης εστίν βάθος ταπεινώσεως» (Ισαάκ ο Σύρος). Η μακαρία Συγκλητική έλεγε, ότι η ταπεινοφροσύνη είναι τόσο μεγάλη αρετή, ώστε ο διάβολος, ενώ μπορεί όλες σχεδόν τις αρετές να τις μιμείται, αυτήν ούτε πού ξέρει καν τι είναι. Γι’ αυτό και ο απόστολος Πέτρος, γνωρίζοντας πόση ασφάλεια και σταθερότητα εξασφαλίζει αυτή στην πνευματική ζωή, μας προτρέπει να δεθούμε μαζί της (βλ. Α΄Πετρ. 5,5), έτσι πού να την έχουμε, θα λέγαμε, αναπόσπαστη (από τον εαυτό μας), και να δένουμε γερά μ’ αυτή και να συγκρατούμε όλες τις άλλες αρετές. Γιατί όπως ακριβώς είναι αδύνατον να κατασκευαστεί πλοίο χωρίς καρφιά, έτσι είναι ακατόρθωτο να σωθεί κανείς χωρίς ταπεινοφροσύνη.

Η ταπείνωση λοιπόν είναι το πρωταρχικό καθήκον και η βάση της πνευματικής ζωής. Βέβαια πολλές φορές ακούγεται η άποψη ότι αυτή η προσπάθεια του ανθρώπου για πνευματική ωρίμανση και οντολογική μεταμόρφωσή του που συντελείται με την εργασία των εντολών, τη μετάνοια και την άσκηση έχει να κάνει μόνο με την εσωτερική ζωή του ανθρώπου, περιορίζεται απλώς στα πλαίσια

της προσωπικής εσωτερικής ζωής, έχει μόνο ατομικές συνέπειες και τίποτα άλλο. Αυτή όμως η αντίληψη είναι λανθασμένη διότι η πνευματική καλλιέργεια και ανύψωση του ανθρώπου μέσα στη χάρη του Θεού έχει αναπόφευκτα και κοινωνικές διαστάσεις.